

Ján Mihál:

AKO PÍŠU PO SLOVENSKY.

Človek, ktorý ľúbi poriadok vo všetkom, má ho rád i vo svojom spisovnom jazyku a znechutený odkladá časopis, knihu, ktoré zanedbávajú svoje rečové povinnosti. Čudne sa nás dotkne nenašský výraz, fráza, za ktoré máme dobrú domácu náhradu. Prečo teda písať *nenadále, akonáhle, úkol* a pod., keď môžeme dobre povedať (*z*) *nenazdajky, len čo, úloha* a pod. Slová *milíon, meter* majú jednotný gen. *milíona, metra*, a nie *milíonu, metru*. Slovákom v živote *sa vodi* buď dobre, buď zle. Nikdy nepočujete z úst nášho ľudu otázky: *ako sa ti vedie?* Počúť len: *ako sa ti vodi?* To treba rešpektovať. Slovenskí poľovníci chodievali pred prevratom *na postriežku*; teraz? — chodia „na čakaniu“, lebo vojaci, úradníci idú tiež miesto *na oddych* — „na dovolenú“.

V Prúdoch (XVII, 47) „sa vyporiadajú takto cum ira et studio“, miesto, aby *zúčtovali, skoncovali s niečím*. Alebo tamže (58. str.) pisateľ si nevie rady s českou „prúkaznosťou“ a podá ju slovenskému čitateľstvu len tak jednoducho hláskovne pristrihnutú ako „priekaznosť“. Slovenskosť „priekaznosti“ zbaví len pre Prúdy, ináč užívame *dokázateľnosť*.

Tí slovenskí spisovatelia, čo vedia po česky alebo po poľsky, zneužívajú spojku „kedy“ na úkor a na škodu spojky *keď*, na pr. Prúdy (58): Po tatárskom vpáde, kedy etc., miesto: Po tatárskom vpáde, keď etc. Slová kladie spojku *kedy* len do viet optovavacích!

Často čítame „straty na ľudských životoch“, čo je po nemecky — verluste *an menschen*. My hovorievame *strata čoho*, teda: *strata ľudských životov*. Človek ani nevie, čo si má pomyslieť, keď číta samé „písmená k tlačí, vzhľadom k tomu, svolenie k výrobe, k pohonu strojov“ a pod., miesto: písmená *pre* tlač, vzhľadom *na* to, povelie *na* výrobu, *na* pohon strojov ap.

Ba, čo si pomysleli čitatelia Slov. politiky, keď čítali v nej dňa 13. apr. t. r. (na 2. str.) toto: „Exekútor *zabavil* koňa, predal ho na trhu a gazda sa mu ešte poďakoval“. Kôň nepotrebuje, aby ho exekútor *zabával, zabavil*, a keď, to si gazda najde paholka, aby mu zabavil koňa. Keď predpokladám, že

čitateľstvo porozumie slovo „exekútor“, mám právom predpokladať i to, že porozumie aj slovo „exekvovať“. Exekútori *habú* a *zhabú*, čo môžu! Podobne čítame v „Mladom živote“: vraj „*zabavil radio*“. Skôr *radio zabaví* exekútora, a nie naopak, exekútor môže radio len *zhabať, exekvovať*.

Vraj „*sháňa sa po volákom!*“ Čo by! *Sháňa voláko!* Alebo: „o veselie nebude núdza“. To je germanizmus. Slováci vravia: *o to nemaj strach*, o zábavu, o veselosť (slovensky veselie = svadba!) nemajme strach, o dobrú náladu nebudeme mať strach!

Ešte som nepočul z úst ľudu „dopadli ho pri zločine“, ale počul som „*dochytíli, prichytíli ho na skutku, na cigánstve, na kľamstve*“ ap. Už som neraz čítal „*pustevník, moskevský*“ m. *pustovník, moskovský*.

U nás veľmi často počuť i čítať: zazvonil na zvonček, hral na klavír, na husle m. *zvonil na zvončeku, hral na husliach, na klavíri*.

Naša športujúca mládež veľmi rada upotrebuje slovo „mič“ miesto hláskoslovne verného „*miáč*“ (v ruštine je tiež „*miáč*“!) alebo slovenského (aspoň vžitého) *lopta*.

Vraj „*nepodarilo sa žiadnemu*“ m. ... *nikomu!* Treba dávať prednosť *nikomu, nijakému* pred „*žiadnym*“!

„Kvapne otvoriť“? To nie, ale *chytro otvoriť*. Podobne nie „*spôsobí ťažkú hlavu*“, ale *zavini, narobí starosti*.

Prečo „*k svojej škode*“? Prečo nie „*na svoju škodu*“? Alebo: *na vlastnú škodu!*

Zle dopadlo je naskrze neslovenské. Slovák povie to takto: *zle vypáľilo* (môžbyť je to maďarizmus — rosszul sült el!), *nepošťastilo sa, nepofapílo sa, nepodarilo sa, zvrhlo sa*, na pr.: skok mu zle dopadol = skok sa mu nepodaril, zle vypáľil.

„To nevadí“ — je tiež neslovenské, ľud povie: *to nezavadzia, nič to*. Veď vravíme, sputujeme sa: *nezavadziam vám? nezavadzia ti to?* Odložím to, aby ti nezavádzalo. Lenže u nás píšú „*nevadí*“ i tam, kde stačí „*nič to*“, kde by bolo „*nezavadzia*“ trochu neekonomické.

„Bolo na mále, že...“ Čítate veľmi často a jedujete sa, že autor nenapísal to jednoducho: *nechybovalo vela, že...*, alebo: *vela toho nebolo* a pod.

Veľa našich milovníkov čistoty jazyka vyhýba fráze „*držať slovo*“, lebo vraj je germanizmom, hoc majú ju aj Rusi. Jedni píšú „*dostať slovu*“ (maď. szóban állni, szavának állni), iní zasa „*zachovať slovo*“. Radím, aby sme sa nebáli tohoto germanizmu a písali: *dodržať slovo*.

Pekne vraví náš ľud: *zore sa zapáľily*, čo môžeme povedať metaforicky aj o človekovi: *zapáľil sa, začervenal sa, menej zapýril sa*, lebo maďarsky tiež hovoria: *esti pír, hajnali pír*.

Nezameniť sloveso „*pozerat*“ so slovesom „*nahliadat*“!

Na určitú vec *pozeráme* a nahliadame, že sme voľačo zle spravili, vykonali.

Prečo strkať všade nemecko-slovanskú miešanicu „nádherný“, keď máme znamenitý slovanský výraz *velkolepý, velkoleposť*?

Vraj „dosavád“, „dotavád“ a naše *dosiaľ, doteraz, dotiaľ* sú už nie tak vzácne? Prípadné mená môžeme utvoriť: *doterajši, doťahdajši*.

Spojku *ale* píšeme a hovoríme vždy len na začiatku vety, kým *tiež* na začiatok radšej nikdy nedávame. — Nepočul som ešte z úst nášho ľudu frázu „hlboké lesy“, ale počul som „*tmavé lesy*“ (sötét erdő?), *lesiská*. Slovákovia stačí povedať „*lesiská*“, aby ten, kto to počuje, mal predstavu tmavého i hlbokého lesa.

Neplieť si *objaviť* so slovom *zjaviť*! Prvé zodpovie nem. entdecken, maď. fölfedezni; druhé nem. erscheinen, maď. megjeleneni.

Rozkazovací spôsob 2. osoby jednot. čísla sloviess vzoru *myť, piť* je: *my! pi!* a nie *myj! pij!* ako často čítame v denných časopisoch.

Vravíme: *udrel som, udriem*, neurčitok slovesa je *udrieť, nie uderiť!*

„Je tomu tak“ — *je to tak*, druhé je lepšie.

Prečo nenechať diferencované *krštenie* — *krstenie*? Prvé je hostina po krste, druhé obrad v kostole, miesto neho žije medzi ľuďom — *krst*.

Veľmi dobre vystihuje polohu ľudové *popriečky*, teda je oprávnené namiesto *priečmo, priekom*.

„Čo do“ niektorí kážu obchodiť, odporúčajú namiesto neho jednoduché „*na*“, na pr.: nie „čo do bohatstva je prvý v dedine“, ale „na bohatstvo“, alebo „po bohatstve“. Ale majú ho aj Rusi, nazdám sa, že by neškodilo, nezavadzalo ani nám.

Bolo pravdou a či *bolo pravda*? Ľud povie: *to je pravda, to bola pravda*, ale bez ukazovacieho zámena *to* vraví: *bolo zvykom* alebo *bolo vo zvyku*; záporne počujeme: *to je nie pravda, to nie je pravda*; alebo proste: *nepravda*. Inštrumentálom označujeme dočasnosť, ktorá nesmie mať s pravdou nič do roboty, akže je pravda len jedna a večná. Ale vidíme, čo *bolo pravdou* volakedy, nie je ňou už dnes. Celkom zbytočne je písať a hovoriť na pr.: *nebola pravda* (nie: nebolo pravdou!), *že som ňu urazil*, ale stačí: *nie je pravda* (predsa to má platiť i dnes!), *že som ňu urazil, ale pravda je* etc.

Po Slovensku všade počut, že cigáni *drvía kameň, skália*, a nie *drtia*, teda potom už všetko: *drvíč, zdruvujúci, drvíaci*, a nie: *drtič, zdrcujúci, drtiaci*. *Riad došiel dodrvený*, a nie „*dodrtený*“. Po novinách čítavame „*stroj ho formálne rozdrtil*“ miesto náležitého *rozdrvil*. Naši novinári píšu tak, ako vidia v českých novinách.

Čítavame: „*poverili ho s dačím*“ aj „*poverili ho dačím*“.

Tu je oprávnený čistý inštrumentál prostriedku, teda: *poveriť volakoho dačím*.

Nevieme si rady s väzbou „podľa mojej vedomosti“ a píšame: po mojej vedomosti, mojím vedomím, čo Slovák povie proste: *nakoľko viem*, alebo: *nakoľko ja viem*.

Vzniesť žalobu za podať žalobu je prislávnostné. Ľud povie proste — *zažaloval, podal ho na súd, podal ho súdu, dal ho na súd*.

Smiať sa komu — smiať sa z koho je nie jedno. Na pr.: *v smeje sa mi* je datív prospechový a nijako nemôže znamenať to, čo by som povedal nemecky „er spottet meiner“; alebo: *zasmej sa mi* je tiež s datívom prospechovým. Tu dobre je, keď upotrebíme frázu „*vysmievať sa komu*“, alebo: „*vysmievať koho*“. Najlepšie je písať: *smiať sa z koho, z čoho, vysmievať sa z koho, z čoho*. Ľud hovorí mladým ľuďom (zaľúbencom), keď rozkladajú oheň: nože, či sa ti zasmieje? už sa ti smeje! a smeje sa ti etc. všetko s datívom prospechovým, teda nemôže mať opačný smysel.

Prečo písať *spústa*, keď môžeme povedať *hĺba, kopa, hromada* a keď už nasilu, tak potom *spusť*, na pr. má spusty nezrobeného materiálu.

Často sa stretávame so slovom „zmačknúť“, ako by bolo veľmi potrebné, a máme zaň náhrad, koľko len chceme, na pr. *prítisnúť, prísťlačiť, pridláviť, zgníaviť, pomliaždiť, pomliačať* ap.

Do slovenských prírodopisov vkrádajú sa čisto nemecké slová, ktorým ľahko vyhnúť, na pr. „mušľa“ miesto nášho domáceho *korytka*, „hubka“ m. *práchno* ap.

Nedajme zahynúť dobrým a starým frázam: *nečujem si nôh, rúk* v smysle *ne cítim!*

Pozor na kvantitu: nie dráha m. *draha*, vyvrtať m. *vyvítať*, krmiť m. *krmíť*, pilka m. *pílka*, obránca m. *obranca*, plznúť m. *plíznuť*, mliekar m. *mliekár*.

(Pokračovanie.)

Belo Letz,

O ZÁMENE „SVOJ“.

V sústave našej reči za kapitolu zvlášť zaujímavú pokladáme zámená. Veď v minulosti podliehaly (najmä v slovenčine) radikálnym zmenám formálnym, kým sa ich užívanie vykryštalizovalo v dnešnom smysle.

Neúplná bola i sústava prisojovacích zámen, keďže akiste nebolo pôvodne zámena tretej osoby. V jeho zástoj nastúpily: *jeho, jej, ich*, keď išlo o privlastnenie nepodmetné, a zvratné *svoj*, ktoré sa ujalo obce vtedy, ak sa prisojovalo podmetu. I platí pre všetky osoby a čísla, tvoriac tak znamenitý, výstižný

a môžeme povedať čiro slovanský náhradok záměna prisvojovacieho.

Záměno *svoj* skrslo z koreňa *svo-* a prípony *-jo*, ktorá sa príslušne mení podľa rodov a čísel. Svojou povahou a pôvodom súvisí istotne s reflexívnym zámenom, o čom hovorí i jeho funkcia. Práve tak ako zvrätané *sa* má vo vete vzťah k podmetu, ani *svoj* nemožno od neho odlúčiť.

V praktickej reči i písomníctve táto jedinečne slovanská výrazová možnosť robí u nás pálcivé ťažkosti. V slovenčine nie dosť zbehlý hovoriaci alebo pisateľ neužíva jej dobre a zamieňa chybné *jeho, jej, ich* so *svoj, svojich*. V tomto omyle podporuje ho okolnosť, že v mnohých rečiach niet analogického záměna, i nemôže sa naň zvyknúť. Tak na pr. Maďar, ktorý sa učí po slovensky, vetu „Kérvényemet emígy indokolom“ — preloží: „*Moju* prosbu taktó odôvodňujem“, hoci dobre je „*svoju* prosbu“. No i opačne, i my musíme dať pozor, keď prekladáme na pr. z francúzštiny: Tu aimes ton père. Doslovně: Máš rád tvojho otca, správne „*svojho* otca“.

Je teda *svoj* praprotom skutočne slovanským, ktorý zisťujeme už v cirkevnej slovančine: азъ се сътворихъ своеяя ракоя. I je hriechom proti jazykovej správności, keď sa nedbá na jeho vhodné užívanie. Veď nielen literárna slovenčina, ale všetky naše nárečia temer prísno zachovávajú tento prastarý úzus.

Niektoré príklady zo spisovnej reči:

Matko Rafikovie ... prvý raz vo svojom živote dostal čižmy. (Kuk. I. 8.) — keď videli za stolom sedieť svojho najmladšieho syna. (Kuk. I. 18.) I teraz, ako inokedy v takomto stave, reči svoje sprevádzala raz plačom, raz smiechom. (Hronský, Chlieb 140.) Po večeri, stráže sa odobraly na svoje miesta. (Urban, Ž. bič 81.) Pozoroval s uspokojením ohromný účinok svojich slov. (J. Nižnanský, Č. pani 108.) Ale pán Potocký bol hladký človek, a zachádzal i so svojimi odporníky vždy zdvorile. (Kal. Rešt. 84.)

Nepochybne výrazné sú tiež príklady, vyňaté z Výboru ľudových rozprávok, keďže odzrkadľujú reč ľudu: Z Muránskej doliny: — a čto z najvyššieho obloka na palote dostane žltú šátku, tomu dá svoju diavku aj celuo králostvo. (Str. 20.) Z lipovského nárečia: ... ale ako sa veľmi začudovau, keď tam svojho brata husi pást našieu. (Str. 31.) Doklady z Hnilca (vo Spiši): Keď nam obecaš, že nas na svoju svadzbu zavolaš. (Str. 70.) Z Hrabušíc: Tu prišol ras ku němu jeden staručki a pre svoju mudrosć široko ďaleko rozhlašení muš. (Str. 78.) ... očičkami svojima tak privecivo na něho patrela. (Str. 80.) Zo Šariša: Minarka še temu mocno radovala, že radši vidzi ju, jak svojo vlasne dzecko. (Str. 98.) Z tarchovského dialektu: Keď si po veselí svoju mladu žienku došíkoval. (Str. 106.) Z Bošácej: Raz šiesci drataré vracali sa z remesla svojého domov, do Rovníka. (Str. 154.)

No i v živej reči sa pletie úloha záměna *svoj*. A hádam sú

častejšie takéto omyly v nárečiach pohraničných, kde vplyv cudzieho živlu je prenikavý: ... keď mu vašu najmladšiu dcéru dáte. (Str. 74.) Tu si ju máš, tvoju robotu, povie šánták. (Str. 149.)

Keďže logičnosť vyjadrovania má tiež svoje právo, zámeno *svoj* nebýva, ak prisvojený pojem nepatrí len podmetu, ale aj iným osobám. Ide tu zvyčajne o neurčitý, všeobecný podmet alebo o akýsi druh podmetného partitíva. I ťažko niekedy určiť, či zámeno *svoj* alebo *jeho* je vhodnejšie.

Damborský (I. str. 231) uvádza príklad: „Dňa 7. marca oslavujeme narodeniny nášeho prezidenta“ — a tvrdí, že „našeho“ je správne, a nie „svojho“. No kategoricky nemožno s ním súhlasiť. Prečo by „svojho“ nebolo dost dobré, keď máme na myslí vyjadriť čiro svoj pomer k nemu a nie k celému národu? Môže nám byť predsa ľahostajné, že je prezidentom nielen našim, ale i ostatných občanov republiky. Veď psychologicky je ľahko pochopiteľné, že myslíme predovšetkým na svoj pomer k prívlastnenej osobe alebo veci a v tomto prípade nie je istotne nepekne, keď povieme „svojho prezidenta“. Správne mal Damborský naznačiť, že tu môžeme užiť i zámena *nás* a nie, že nemsieme trpieť väzbu so *svoj*, ako by šlo o veľkú chybu.

Zámeno *svoj* má teda ustálený slovanský úzus, ktorý načim zachovávať podľa gramatických smerníc, no niekedy jemný jazykový cit nám viacej povie, ako gramatické pravidlo.

J. Škultéty:

POZOR NA REČ, či píšeme, či hovoríme!

(Pokračovanie.)

Chrániť, chrániť treba rýdzosť, čistotu reči, kým je to nie pozde! Keď je ona cudzotou a inými kazami už veľmi napadnutá, očista je ťažká vec.

Lanského roku Maďari v Pešti, v akademii, vzdelávať a chrániť reč založili si zvláštny orgán („*Magyarosan*, nyelv-művelő folyóirat“), ale ide im to akosi ťažko. Po svetovej vojne naraz boli sa zbadali, že zle je s ich rečou. Naposol všetko píše i tlačí sa v Pešti, a „peštianska reč“ už prvej mala nedobré meno. Mesto Pešť utváralo sa tak, z takých elementov, že ozajstná maďarčina v ňom stala sa nemožnou. Pritom pre maďarskú reč nemohlo mať dobré účinky ani okolie. Budín obstupujú nemecké (švábske), Pešť v značnej čiasťke slovenské dediny.¹⁾ Ako hovorím, lanského roku v akademii svojej až zdesení začali vydávať zvláštny časopis. Vzdelávať a chrániť vraj reč!

¹⁾ V okolí Pešťbudína na reč detí nemajú vraj účinku ani elementárne školy maďarské. (*Magyarosan*, 1933, str. 48.)

Ale, ako badať, nedarí sa mu. (Štvoro čísel tohoročných má len 48 strán.) V takom krátkom čase už menila sa redakcia. Akoby si nevedeli rady, podľa akej zásady, akým spôsobom pracovať na očiste. Články v akademickom novom orgáne žalujú sa na „nenárodnú literárnu módu (nemzetietlen irodalmi divat)“; i cudzie slová vo veľkom množstve preijmajú sa vraj na ten spôsob, ako ich majú Nemci, a slová domáce sa zabúdajú. Pravda, učená trieda ich spoločnosti, ako ukazujú i priezviská, skladala sa z Nemaďarov, a rýdzeho, zachovaného dialektu maďarského nieto už vraj ani v širších krajoch, od Pešťbudina vzdialených. (Hľa, v celom 19. storočí politika pracovala na tom, aby do dunajsko-tisského bazinu stekalo s podkarpatských strán čím viac Slovákov, Nemcov, Rusov, Rumunov!)

„Slovenská reč“ i v poslednom svojom čísle s uspokojením mohla pripomenúť, že u nás rečové terajšie nedobré okolnosti budú miznúť, lebo slovenčina je obstúpená jazykmi slovanskými a z dolín, dedín našich neprestane prenikať jej rýdzi ozon...

A budeme jej pomáhať, reči našej, takej vzácnej. Prestaneme preijmáť spôsob písania, aký derie sa k nám. Na príklad do štátnej služby dnes vymenujú niekoho, a zajtra už čítame: „...bol vymenovaný“, miesto: vymenovali (ho), alebo: je vymenovaný. Keď už mám v ruke noviny o tom vymenovaní, čítam i ďalej, čítam, na čom bez hľadania zastavilo sa mi oko: „V spořitelně byly objeveny nesprávnosti, jimiž byla způsobena škoda, a byli proto zatčeni ředitelé ústavu.“ To je reč nie slovenská; Slovania tak nehovoria. To je „war — wurde“. Slovák povie: „V spořitelni našli nesprávnosti“ — alebo: „ukázaly sa nesprávnosti, z ktorých je škoda, a preto zatvorili správcov ústavu.“ Ako rečeno, čítal som toto bez hľadania: v rozličných textoch denne mávame pred očima množstvo i horších príkladov. Ale kde ho treba, toho *bolo*, tam napíšu: „V pondelok konalo sa shromaždenie“, „v dedine konala sa svadba“ — miesto: v pondelok bolo shromaždenie, v dedine bola svadba. A s toľkým *war — wurde* súvisí potom, že nepotrebné kladie sa *bude*, *nebude*. Na pr. píšu: V Ríme *nebude* uzavreté nič; v Košiciach tricit hostinců *bude* zavreno — keď postačilo by: V Ríme neuzavre sa, alebo: neuzavrú; v Košiciach zavrú 30 hostincov. Germanizmus tento je príkladom, čo zlého môže spôsobiť v jazyku cudzie slovo, cudzia fráza, cudzí spôsob vyjadrenia.²⁾

Pravda, môžeme doložiť, že Slováci už temer nemajú Nemcov, od ktorých v živote mohlo by sa im niečo priviť; germanizmy v reči dostávajú sa k nám prostredníctvom iných. Preto i ľahšie nám je brániť sa im, zavrňovať ich.

Alebo,

²⁾ A v Prahe prvotriedni znalci jazyka zatracujú purizmus a učia, že záplave germanizmov netreba sa brániť. „Často dobrý (!) germanismus je už čestější, než staročeská fráze.“ (Spisovná čeština [dr. R. Jakobson], str. 94.)

38) potrebujeme my písať: **ovládať** (bemächtigen) v takom smysle, ako: ovládať reč? Maďari v spoločenskej reči i v písme už dávnejšie mali frázu „bírní a nyelvet“, ale Slovákom pri nich ostávala cudzou. Kottovho veľkého Slovníka českého druhý diel je z roku 1880, a *ovládať* (beherrschen) i v ňom postavené je len vo významoch: vládnouti komu, ovládati koho, čo; až 1893-ho, v siedmom diele, v Dodatkoch, má na prvom mieste príklad: ovládati jazyk. Ale posledného času sloveso toto v takomto význame až hučí v češtine a preniesli ho i k nám. Už počujeme i čítavame na pr.: Mój priateľ ovláda tri reči. Rozumie sa, takej slovenčiny budeme sa chrániť.

39) **vyzeráť**. Hovoríme: Vyzerám otca na ulici; vyzerám, kto mi príde; vyzerám z izby oblokom. To je dobre; v tomto smysle i Poliaci povedia: wyglądać. Ale v smysle nemeckého *aussehen* dávno ujalo sa i u nás: brat dobre *vyzerá* — je zdravý; v lete si tak dobre *nevyzeráť*, ako teraz. Germanizmus tento ozýval sa okolo nás, nuž prilepil sa nám tiež. Maďari hovoria: jó! *néz ki*, jó kinézésű ember, Poliaci tiež: dobrze wyglądać, Česi: jak to vypadáš? Vypadati vznešeně; vypadá, jako by jí bylo 20 let. Nuž ujalo sa i u nás Slovákov. Ale keď raz vieme, že to nepekná cudzota, nemôžeme ho zavrhnúť?

40) **stoletie** — **storočie**. Všetci Slovania píšu: *stoletie*, a u nás veľmi užíva sa *storočie*. Akoby sme tým chceli ukazovať slovenčenie! Slovenčiť, ozajstným spôsobom, máme možnosti dost — *storočie*, proti takej všeslovanskej povahe *stoletia*, viedlo by k žargonovitosti.

41) Áno, čosi žargonového mohlo by byť i z toho, keď miesto spojky *i*, ktorá tak znie vo všetkých spisovných rečiach slovanských, my píšeme nasilu *aj*. Nie takou vecou ukazujme, aká je naša reč!

42) **minulého** týždňa — **minulého** roku. Na dedine slovenskej povedia: *lanský rok*, *lanského roku*, *vlani* i *predlanským*; *tamtén týždeň*, *predošlého týždňa*. *Minulým* týždňom alebo rokom je každý z tých, čo sme ich už prežili.

(Pokračovanie.)

Samo Czambel.

ZO SLOVENSKEJ GRAMATIKY.

Ukazovacie zámená ten, tá, to.

Ukazovacie zámeno užívaj iba tam, kde skutočne na niečo poukazuješ: *Ten* človek, o ktorom som hovoril. *To* dievča, ktoré tu bolo. *Tá* žena, o ktorej bola reč a pod. Je na mieste ukazovacie zámeno, ak sa dá predstaviť aspoň v myšlienke osoba alebo vec, na ktorú sa odvolávam ukazovacím zámenom: To je hrozné, čo sa robí. Má ten za lubom. Vie ten, od čoho muchy dochnú. — Ukazovacie zámeno je i na zdôraznenie významu:

Blýskalo sa to. Hrmelo to. Praskalo to a pod. Všade inde je nielen zbytočné, ale aj špatí reč.

Tí, čo chodili do nemeckých škôl, všade tam kladú ukazovacie zámeno, kde má Nemec *der, die, das, derselbe, dieselbe, dasselbe*.

Nepíš: Nahováral svoju ženu, pokiaľ mu *táto* nesľúbila, že... (stačí: pokiaľ mu nesľúbila). Zatiaľ bil chlapca, pokiaľ mu *tento* nezamdlel (stačí: pokiaľ mu nezamdlel). Dotiaľ podtíнал strom, pokiaľ sa mu *tento* nesvalil... (stačí: pokiaľ sa nesvalil). Oral jedným koňom, pokiaľ mu *tento* vládal... (stačí: pokiaľ mu vládal). Spúšťal sa po povraze, pokým mu *tento* trval... (stačí: pokým mu trval). — Niektorí preto užívajú nemiestne ukazovacie zámeno, lebo chcú vyhnúť dvojmyslu. Príklady: Popošiel brehom, aby videl, či je dost silný. Kto či je dost silný? Breh? Alebo ten, ktorý brehom popošiel? Pisateľ zdokonalí teda vetu po nemecky takto: Popošiel brehom, aby videl, či je *tento* dost silný. V takýchto prípadoch treba klásť osobné zámeno alebo zopakovať slovo. Piš teda, aby si písal zreteľne a predsa správne, takto: Popošiel brehom, aby videl, či je *breh* dost silný. Podobne piš: Pochytil zákon a čítal z *neho* (miesto z *tohoto*). Vyšiel na kancel' a rečnil s *neho* (miesto s *tohoto*). Boly voľby, a *ony* (miesto *tieto!*) zle sa pre mňa skončily. Tesár vyšiel na dach, aby *ho* (miesto *tento!*) pobil.

Drevená a slovenčine cudzia by bola i reč: Pochytil zákon a čítal z *tohože* (miesto z *neho*). Vyšiel na kancel' a rečnil s *tohože* (miesto s *neho*). Boly voľby, a *tieže* (miesto *ony*) zle sa pre mňa skončily.

Nikdy nehovor ani nepiš v superlatíve prídavného mena: *ten* najkrajší, *ten* najtuhší, vybrali si *tú* najťažšiu úlohu. To je prejímanie nemeckého člena. Po slovensky hovoríme: najkrajší, najtuhší, vybrali si najťažšiu úlohu. Ak superlatív vyžaduje ešte zvláštnoho dôrazu, Slovák povie: *čo* najťažšiu úlohu.

O príslovkách miesta.

Kde slovesom alebo predložkovým pádom jasne určujeme smer, tam nemajú miesta príslovky *hore, dolu, von, donútra, späť, zpiatky, nazad*. Piš teda: vyšiel na vrch (miesto *hore* na vrch), sišiel s vrchu (miesto s vrchu *dolu*), vyžeň husi z obilia (miesto z obilia *von*), vpusť ma do izby (m. *dnu* do izby), zavolať matku do komory (miesto *donútra* do komory), vrátil sa z cesty (miesto vrátil sa *zpäť, zpiatky* z cesty), vydal mi z koruny (miesto vydal mi *zpäť* z koruny), kedy sa vrátil s trhu (miesto s trhu *nazad*). Sloveso *vrátiť* už samo určite označuje zpiatočný smer, netreba označovať ho znova príslovkami: vrátil sa *nazad, nazpäť, nazpiatok* a pod. Podobne sa má vec so slovesami s predponou *vy-* alebo *v-*: vošiel do izby, vkradol sa do domu ap. miesto *dnu* do izby, *dnu* do domu. V takých prípadoch, ako sú vyššie udané, smer určený je i tak dvojnásobne;

určuje ho sloveso i predložkový pád. Keď poviem *vošiel do izby*, mám už smer označený slovesným tvarom *vošiel* i predložkovým pádom *do izby*. Stačí, keď je smer iba jedným spôsobom označený. Spomenuté príslovky neužívaj teda ani tam, kde určuješ smer iba predložkovým pádom, píšuc: on stojí na streche (miesto *hore* na streche), vrabec má hniezdo na komíne (miesto *hore* na komíne), hlásnik kričí s veže (m. dolu s veže), sklienka spadla so stola (m. *dolu* so stola), ľudia už idú z kostola (miesto *von* z kostola) a pod. Prostotou napomáhajme jasnosť. To sa vybadá zvlášte z náuky o skladaní viet. Ak môžeš niečo vysloviť slovom, dvoma, nepriberaj k tomu viac slov. Nehovor: ja v noci nikdy nevychádzam *von*, ja po obede nikdy neodchodím *preč*, keď to môžeš povedať proste: ja v noci nikdy *nevychádzam*, ja po obede nikdy *neodchodím*.

Vonkoncom nedá sa prepáčiť zlovyk, že niektorí príslovku *hore* užívajú počínajú miesto predpony. Vyhybuj takýmto: *horevziať*, *horebrať*, *horedržať*, *horemať*. U nás už nepišu protokoly, ale ich *horeberú*: protokol, *horevzatý* dňa . . ., protokol *vezmem* s nimi *hore* ap. Je to germanizmus, ktorý vnikol i do maďarčiny. Prostý človek povie: protokol, *napísaný* dňa . . ., protokol *písať* ap. Výrazy *horebrať*, *horevziať* vždy predpokladajú v slovenčine *vec*, ktorú *do výšky dvíhame alebo zdvíhneme*. Keď poviem *horevziať protokol*, prostý Slovák myslí, že tu ide o zdvihnutie už napísaného protokolu, alebo azda o jeho odloženie na iné miesto. Miesto výrazu *hore sa držať*, povie Slovák *neďať sa: ej, my sa nedáme* (miesto *my sa hore držíme!*), naša dedina sa nedá (miesto *sa hore drží*) ap. Miesto *hore sa mať!* skrátene *hore sa!* *vstávaj!* *na nohy sa!*

Zbytočná je všade i príslovka *preč*, kde je už inakšie (slovesom) označený smer, ktorý ona označuje: odvrátil sa (miesto *odvrátil sa preč*), odcestoval (miesto *odcestoval preč*), odskočil (miesto *odskočil preč*), odskackal (m. *odskackal preč*) ap. Za výraz *je celý preč* od ľaku, od radosti, piš: *je celý bez seba*. Takto ľud hovori.

O predložke k, ku.

V slovenčine sa pýtame: *na čo ti je to?* Prostý Slovák nikdy nepovie: *k čomu ti je to?* Nám teda treba odpovedať predložkou *na*, kedykoľvek sa nám vyskytne otázka: *na čo?* Piš: *na zdravie* ti (m. ku (zdraviu)), *na potešenie* ti to bude (m. ku potešeniu), nech ti je to *na úžitok* (m. k úžitku), kniha *na čítanie* (m. k čítaniu) ap. Piš: ten dom je *na predaj*, dávam ti to *na známosť*, a nie: dom je ku predaju, dávam ti to ku známosti. Piš: jemu *na česť* dávali slávnosť (m. ku cti), jemu *na slávu* pripíjali (m. ku sláve) ap. Piš: *na rozkaz*, *na zákaz*, *na prosbu*, *na žiadosť* otca sa to stalo (a nie: k rozkazu, k zákazu, k prosbe, k žiadosti otca sa to stalo), lebo sa pýta Slovák: *na čiu žiadosť* sa to stalo?

Slovák povie, merajúc dĺžku: *od Zvolena po Radvaň*. Nepíš teda: *od Zvolena k Radvani išiel som pešky*, *od mesta ku kalvárii šiel po kolenách ap.*, ale *piš*: *od Zvolena po Radvaň*, *od mesta po kalváriu*. *Náš dedinčan sa odviez na stanicu (na bánhóf) a dojde na „cúg“*; ani *my sa teda neodvážajme „ku stanicu“ a neodchádzajme „ku vlaku“*.

Ani v takýchto vetách neklad predložku *k*: *cestujem k Trenčínu*, *k Nitre*, *ku Krakovu* a *pod*. *Smer cesty označujeme predložkou na*: *cestujem na Trenčín*, *na Nitru*, *na Krakov* a *pod*.*

Dr. Fedor Jesenský:

Z ÚRADNEJ SLOVENČINY.

Okresný úrad povolil stavbu a výmer odôvodnil takto:

„Stavebné povolenie bolo vydané, pretože dľa prevedeného šetrenia bolo zistené, že proti zamýšľanej stavbe námietky nevyskytly sa z ohľadu verejno-bezpečnostného, požiarno-policiajného, verejno-zdravotníckeho, ani so strany zainteresovaných susedov, ani so strany obecného predstavenstva.

S týmto výmerom sa neuspokojivšia stránka môže do 15 dní rátať od doručenia na krajiný úrad v Bratislave cestou tunajšieho úradu podať odvolanie.

O čom sa upovedomuje: 1. Žiadateľ, 2. Fin. riaditeľstvo, 3. Okresná nem. poisťovňa, 4. Št. priem. inšpektorát, 5. Rada obce cieľom dozoru a kontroly, 6. Četnícka stanica, 7. Staviteľ. — Dátum, pečať, podpis.“

Po slovensky štylizovali by sme to takto:

„Okresný úrad vydal stavebné povolenie, lebo zistil, že proti zamýšľanej stavbe nebolo námietok z ohľadu verejno-bezpečnostného, požiarno-policiajného, verejno-zdravotníckeho a ani zaujatí susedia ani obecné predstavenstvo nič nenamietali.

Stránka, nespokojná s týmto výmerom, môže do 15 dní od doručenia podať u tunajšieho úradu odvolanie na krajiný úrad v Bratislave.“

*

V slovenčine vyhybujeme pasívu, trpnému stavu, preto je lepšie napísať, že okresný úrad *vydal stav. povolenie*, ako „stavebné povolenie bolo vydané“.

„Ponevác“ je neslovenská spojka, miesto nej píšme: *lebo*, *pretože*.

„Šetrenie“ znamená gazdovanie, sporenie, chránenie, ale nie *zistenie*. Pleonazmom by bolo písať, že „zistením bolo zistené“. A keďže okrem toho môžeme i tu vyhnúť trpnej forme, lepšie je napísať, že *okresný úrad zistil*.

* Vyňaté z 3. vydania Rukováti, str. 143—144, 162—164, 168. Text je zčasti opravený.

So strany môžeme ísť na stranu, ale nesprávne je, keď sa *so strany suseda vyskyfujú námietky*. Sused, ak môže, nech *namieta* a to isté môže robiť aj obecné predstavenstvo.

Miesto „zainteresovaných“ lepšie je použiť — *zaujatých*. U nás sa často miešajú slová *zaujatý-predpojatý* a preto na prvý pohľad dosť divno znie *zaujatý* miesto *zainteresovaný*, lebo sa zabúda, že *zaujatý* môže byť aj ten, kto má na veci záujem. Sused môže mať na stavbe záujem práve tak, ako ho majú pri pozemnoknižných zmenách pozemnoknižne *zaujatí* (nájomníci, ktorí majú právo nájmu vložené, vdovy s vdovským právom, veritelia) alebo pri usporiadaní pozostalosti dedičia a iní.

Už v č. 5 tohto časopisu bola reč o tom, že často užívané „cesty“ nie sú správne. Nespokojný sa môže odvolať alebo odvolanie podať *u okresného úradu* práve tak, ako ten, kto je nie spokojný s rozsudkom prvostupňového súdu, *podá odvolanie u súdu* a nie jeho „cestou“.

„Cielom“ je tiež jedno z tých slov, ktoré špatia slovenčinu. U nás dávame spisy výkonnému orgánu „*cielom* vytýčenia dražby“, postupujeme spisy št. zastupiteľstvu „*cielom* trestného stíhania“ a uvedomujeme obecnú radu „*cielom* dozoru a kontroly“, hoci by lepšie bolo napísať *pre dražbu* alebo *na trestné stíhanie* a *pre dozor*. Slovu „*cielom*“ vyhybujme a keď treba, radšej opíšme vec celou vetou.

Michal Knap:

K OTÁZKE YPSILONU.

V 6. čísle Slovenskej reči v článku „Pravopis, spisovná reč a stredná slovenčina“ Henrich Bartek dotkol sa i otázky *y*. Je za jeho ponechanie, hoci *y* a *i* dávno splynuly. Obáva sa ťažkostí, ktoré by vznikly zavedením pravopisu fonetického, pokazuje najmä na veľký počet prípadov, kde by sa musely dávať mäkkčene, dôvodi tiež nejednotnou fonetickou ústrojnou slovenčiny.

Dôvody iste veľmi vážne. Ale jednako nie sú také, že by otázku celkom rozhodly. Z hlavnej úlohy pravopisu: *byť obrazom reči* a z požiadavky: *byť čo najľahším*, vyplýva skorej, že aspoň v tejto veci mala by sa prijať zásada fonetická. Veď pravopis slovenský nie je čisto etymologický. Aby som spomenul len niekoľko príkladov: píšeme spomínať (*vyz-*), slovenčina (*šť*), dečko (*ts*), český (*šs*), väčší (*c*) ap. Nemusela by sa teda zásada fonetická všeobecne prijať, čo je nemožné, ale len rozšíriť na tento jeden prípad: Mäkkčene by sa zaviedly len pred *i*, *í*, všetko ostatné zostalo by nezmenené, i dvojhlásky *ia*, *ie*, *ie* by mäkkčily. Že by to nebolo dôsledné, je pravda, ale ako živá reč nedbá na dôslednosť a pravidlá v svojom vývoji, zniesol by ju i pra-

vopis pri hŕbe iných nedôsledností a výnimok. A iste ľahšie by bolo naučiť jednotné pravidlo, že mäkkčnom sa označuje *d, t, n, l* i pred *i*, ako naučiť veľa kmeňov *s y* a kopu pravidiel pri skloňovaní a časovaní s toľkými výnimkami. Som presvedčený, že učitelia dajú mi za pravdu. Veď tých prípadov s *dí, tí, ni, lí*, kde spoluhlásky vyslovujú sa mäkko, je nie tak veľa: je to hlavne len v korenných slabikách, lebo v prídavných menách (*mladí, hodní, nevrší, obutí*) je výslovnosť tvrdá. A v cudzích slovách vyslovujeme tiež tvrdo. Vysvetliť žiakom, že *ia, ie, iu* mäkkí, bolo by ľahko; poukázalo by sa len na to, že sú to dvojhlásky, kde *i* neznie tak, ako po spoluhláskach. O participiu *l*-ovom sám dr. Bartek napísal (SR. I, č. 3. str. 56.), že rovnako sa vyslovuje v rode mužskom, ženskom i strednom. Teda ani tu by sa nemusely písať mäkkčene. Ani v skloňovaní podstatných mien by tých prípadov nebolo tak veľa. A čo by ich koľko bolo, jednako by bolo len jedno pravidlo namiesto toľkých doterajších.

Teda, ako vidíme, odstrániť *y* znamenalo by skutočne veľké obľahčenie slovenského pravopisu, ktorý nie je dôsledne etymologický.

Týmito svojimi riadkami chcel som vzbudiť len pozornosť čitateľov Slovenskej reči, najmä z kruhov profesorských a učiteľských, dúfajúc, že aj iní sa ozvú, aby sa otázka so všetkých strán čím dôkladnejšie objasnila.

Poznamenanie redakcie. — Jazykovedecký odbor Matice slovenskej na svojom zasadnutí dňa 26. apríla t. r. uznal, že nateraz nemožno meniť etymologický systém nášho pravopisu. Návrh p. prof. M. Knapa uverejňujeme preto, aby naše obecnosť videlo, že praktickí jazykospytci stále majú na pamäti problém fonetického pravopisu.

Z NAŠICH ČASOPISOV.

Mladý život, noviny slovenskej mládeže, týždenník (vychádza každý štvrtok mimo prázdnin. Cena čísla 25 halierov. Majiteľ a vydavateľ Štátne nakladateľstvo v Bratislave. Zodpovedný redaktor Alojz Illek, šk. inšpektor v Bratislave, výkonný redaktor Anton Kudja-Riavin.

Nebol by som sa ohlásil, ale dostal som od neznámeho priateľa čistoty slovenskej reči popodčiarkované prvé štyri čísla aj s obežníkom šk. referátu doista preto, aby som sa vyslovil o reči novin, určených pre našu mláď.

Robím tak dosť nerád, lebo mám z toho len škodu, keďže u nás pletú sa dva pochopy: čistota slovenskej reči a čechofobstvo. Deje sa tak hlavne, ak ide o publikácie Štátneho nakladateľstva. Dobrú snahu Štátneho nakladateľstva uznávam a schvaľujem, ale zazlievam to more chýb, ktorými je prestýkané každé číslo Mladého života. Škoda, že Št. nakladateľstvo nenašlo vhodnejších redaktorov. Alebo potrebuje a používa

náročky takých ľudí, ktorým je náš spisovný jazyk ľahostajný? Tomu ťažko veriť; veď hádam neklešli sme ešte tak hlboko! Chyba je v nás Slovákoch. Sme nedbaji.

Pán aktívny redaktor mal ísť najprv za učňa do Martina ku Krémérymu, k Hronskému a do redakcie Národných novín, aby sa naučil poriadne po slovensky písať, keďže sa to v škole nenaučil.

Zapodievať sa s jednotlivými chybami znamenalo by prepísať časopis, ale uvediem ich číselne a daktoré iba na ukážku. Tak v 1. čísle je 138 chýb, v 2. č. 95 chýb, v 3. č. 75 chýb, v 4. č. 168 chýb. Diate a ôsme číslo prezrel som sám a zistil som v 5. čísle 63, v 8. č. 80 chýb a neslovenskosť. Medzi inými najdeme tam: *válka* miesto *vojna*; *porazené štáty* m. *premožené štáty*; *válečný* m. *vojnový*; *pupeny* m. *puky*; *hospoda* m. *kčma*, *hostínac*; ku kmeniu m. *na kčmenie*; *bez* m. *orgován*, *bazička*; *vtácci* m. *vtáčky*; *válca* m. *valca*; *jednať* m. *rokovalť*; *na severu* m. *na severe*; *napadlo ho m. prišlo mu na um*; *líc* m. *lice*; *travnatá m. frávnatá*; *hral na klavír m. hral na klaviri*; *podal ruku pánovi učiteľovi m. podal ruku pánu učiteľovi*; *vyriaďujem vďaku m. oddávam vďaku*; *nasadila pod jednu kvočku vajička m. podšypala kvočku*; *teraz ale m. ale teraz*; *o krmivu m. o kčmive*; *mezek m. mulica*; *kaňka m. machula*, *škvrna*; *vánice m. fujavice*; *brusle m. korčula*; *žebrota m. žobrota*; *zbožie m. tovar*; *mič m. lopta*; *nedostiziteľný nedostiahnutelný, nedostihnutelný*; *poprvé m. po prvé*; *výtisk m. exemplár*; *desatero m. desatoro*; *obdržať m. dostať*; *Itálovia m. Taliani*; *behom letu m. za letu*; *za mesiac m. o mesiac*; *krmítko m. kčmidlo*; *treskla rana m. tresol výstrel*; *opisovať m. odpisovať*; *ocas m. chvost*; *otiskovať m. tlačiť*; *na vrchole m. na vrchole*; *tkáčsky stav m. krosná*; *nabídka m. oferta*; *snáď m. hádam, azda*; *nevidomý m. nevidiaci*; *ubieral sa m. poberal sa*; a kopa iných chýb.

Z časopisu vysvitá, že páni redaktori nepridŕžajú sa ani starého ani nového pravopisu. Nevedia si rady na pr. s príslovkami *naľkko*, *medzitým* a píšú ich *na ľkko*, *medzi tým*. O koncovke jednotného lokálu vzoru „dub“ nechcú vedieť ani to, o čom by ich poučila hociktorá slovenská gramatička. Podobne predložku *mimo* chybne viažu s akuzatívom.

Škoda, že niet zákona na ochranu slovenskej reči!

Ináč páni redaktori preukázali by slovenskej veci veľkú službu, keby sa redaktorstva dobrovoľne zriekli a keby počúvli moju skromnú radu: — za učňa do Martina.

J. Mihál.

Peter Tvrđý:

CHYBNÉ SLOVÁ A VÄZBY, KTORÝM TREBA V SLOVENČINE VYHÝBAŤ.

Na miesto: hovorme a písme:

T

tahá slovo nazad (visszavonja **odvoláva svoje slovo**
szavát)

tahať konzekvencie

tajuplný

**robíť vývod, súdiť
tajomný**

takový
tázať sa
tehda, tehdy, tehďajši
tep
tepať
teskno mi je
tiahly krk
tisk
tlmiť, tlumiť
to nič nerobi
trenčanský, turčanský
trest
trikrát
trinásť
trnúť
trpieť v takýchto výrazoch:
neľpí pochybnosti
biedu trpieť
truc, trucovať, trucovitý
túži za vzdelaním
na tvári miesta
týdeň, týžňa, týždňom; týdenný

tým cieľom
týrať

tyť

účtyplný
účasť brať v niečom
on bol účastný pochvaly
keby sa toho šťastia účastným
stať mohol
tým účelom
údes
údobie
uhodiť
úhrnom
uchádzal sa o svoju dcéru
uchopil
ujistiť
aby sa ti ujma nestala
to sa hneď ukáže
úkol
ukrižovan vid' pohreben
umluva
úmŕtnosť

taký
spýtať sa
vtedy, vtedajší
pulz
tlcť
do žiaľu mi je
podlhovastý krk
flač
dusiť, potlačovať
to je nič; veď to nič
trenčiansky, turčiansky
výťažok (extrakt)
tri razy
trinásť
trpnuť

o tom nieť pochybnosti
biedu trieť
vzdor, vzdorovať, vzdorovitý
túži po vzdelaní
na mieste činu
týždeň, týžďňa, týžďňom;
týždenný
preto, k vôli tomu
trápiť, trýzniť, mučiť, su-
žovať
tučnieť

U

úctivý
zúčastniť sa na niečom
pochválili ho
keby sa mi toho šťastia
dostalo
preto, k vôli tomu
zdesenie
obdobie (fáza)
udrieť, biť,
doyedna
pýtal svoju dcéru
chytiť, schytiť, lapiť
uistiť
aby si škody nemal
to hneď uvidíme
úloha

dohovor
smŕtnosť

upejpať sa
upieť
úplavica
uplynulo päť rokov
urputný

usnadniť
uspiet
útisk
utýrať v. týrať
uvážiť, uvažovať

úžitok vziať niečomu (hasznát
venni valaminek)

v predošlom roku
v tejto noci
v desiatom januári
vácka
váčmi, vätšmi
válka

(vojak, vojín, vojenčiť, vojenský, vojvoda; tomu primerane píš:
dovojnový, predvojnový, povojnový)

vanúť
vartáš, vartovať
väža
včelky
včetne
venkov, venkovan
venku
veškery
vetrný
veznem, vezneš
viko
vinšovať (nevhodné pre peknú
reč)
vlastovička
vnada, vнадný
vochla (z nem. Hechel)
vochterek
voľaký
von, nehovor: ja v noci nikdy
nevychádzam von
vyžeň husi z obilia von,
vonkov, vonkovan
voľchý

byť hanblivým
kvíliť
červienka
minulo päť rokov
zatvrdlý, neústupný, spur-
ný, tvrdošijný
oblahčiť
stihnúť
utlačovanie

rozvážiť, povážiť, rozvažo-
vať, rozmyslieť, rozjímať
zúžitkovať niečo, mať úži-
tok

V

predošlého roku
tejto noci
desiateho januára
vádzka
väčšmi
vojna

duf
strážca, strážiť, na stráži stáť
veža
včielky
v to počítajúť
vidiek, vidiečan
vonku
celý, všetok
veterný
vezmem, vezmeš
veko
želať, žičiť

lastovička
pôvab; pôvabný
česák
utorok
voľajaký
ale proste: ja v noci nikdy
nevychádzam
ale: vyžeň husi z obilia. R. § 225.
vidiek, vidiečan
vetchý

vrchný poradca, veliteľ, tajomník ap.

vspomienka

vstahovať

všeliaký

výberčí

výhľad v takýchto výrazoch:

do výhľad stavíť, postavíť
výlet

výmluva

výmluvný

vynaistiť

vynímať sa v takýchto výrazoch:

krajina sa dobre *vyníma*

kvet sa pekne *vyníma*

hudba sa dobre *vynímala*

s výnimkou jedného; *vynímajúc* jedného, všetci prišli

vypáčiť (dvere)

vypraviť vojsko

vypuknúť v smiech

vystáť v takýchto výrazoch:

nemôže *vystáť* leňochov

vystáť veľa

vystáť veľa nebezpečenstva

nemôžem *vystáť* vášho suseda

to je k nevystaniu

výš (spomenutý)

vyštváť

vyviazať si (kikötňi)

vzáctny

vzbudzoval ho k robote

vzdať, vzdať sa v takýchto výrazoch:

vzdávam ti všetku česť

týmto ti vzdávam vďaku

vzdať sa nádeje

vzdať sa úradu

vzdor tomu

hlavný poradca, veliteľ, tajomník ap.

spomienka

vzťahovať

všelijaký

vyberač

slúbiť

vychádzka (vychádzka do Tattier); *výlet* piš, keď je reč o letúnoch, o vtákoch

výhovorka

výrečný

vynajstíť

krajina *je* krásna na pohľad
kvet *je* pekný až milá vec, až radosť, až milo na to pozrieť

hudba *bola* pekná, hudba sa príjemne počúvala

okrem jedného všetci prišli

vyložiť

vystrojiť vojsko

rozosmiať sa

nenávidí, nerád leňochov
podstúpiť, skúsiť, zažiť, pretrpieť veľa

prežil veľa nebezpečenstva
váš sused mi *je odporný, protivný*

to nemôžno vydržať, *to je neznesiteľné*

vyššie (spomenutý)

vyhnať, vyhrýzť, vyduriť, vyžrať

vymieniť si

vzáctny

pobádal ho do roboty

všetka česť ti

týmto ti ďakujem, vyslovujem vďaku

prestal úfať

zriecť sa úradu

jednako, rovnako, i prítom

vzdor trápeniu držíme sa

i pri trápení, pri všetkom trápení, alebo: **hoci sa trá-pime, držíme sa**

vziať v takýchto výrazoch:

je to pekný kraj, keď sa tak vezme

taký *kontec vzal*
svoje slovo *vzal nazad* (vissza-
vette)

prevzal slovo, reč
vzal niekomu slovo

veľmi si to *na srdce vzal*

práve mi to z *úst vzal*

rozkaz *nazpät' vziať*

zapisnicu hore vziať

skazu vziať

vzkriesenie

vzvlášte

vznášam prosbu k tebe

vznášať prosbu k Bohu

vzpamätáť sa

vzpečovať sa niečomu

keď sa tak **pováži**

tak **skončil**
odvolal svoje slovo

počal hovoriť
zakázal hovoriť (Predseda
má právo **zakázať** alebo **do-
voliť** hovoriť.)

veľmi si to **k srdcu pripustil**
práve mi to z **úst vytrhol**

rozkaz **odvolal**

zapisnicu písať

na skazu vyjsť, zhynúť

vzkriesenie

vzvlášte

prosím ťa

vysielal prosbu k Bohu

spamätáť sa

brániť sa niečomu

SLOVENČINA V UČEBNICIACH.

ČÍTANKA PRE SLOVENSKÉ ÚSTAVY UČITELSKÉ. Diel II. Sosta-
vili O. Haluzický a F. Písecký. V Prahe 1932.

Čítanka je rozdelená na dve časti. Prvá časť obsahuje v 33. článkoch úryvky a ukážky z novšej literatúry so zreteľom k väčším druhom bás-
nickým (epos, román ap.), druhá ukážky z literatúry doby starej a stred-
nej a je venovaná poznaniu staročestiny a jej gramatiky. K prvej časti
na konci knihy sú pripojené poznámky vecné a metodické, z ktorých
najmä metodické sú veľmi cenné, keďže v nich je veľa dobrých a prak-
tických pokynov pre učiteľov. Ale popri všetkých prednostiach sú v knihe
aj niektoré chyby jazykového rázu, a to najmä v skrátенých informatívnych
obsahoch diel, z ktorých sú vybrané úryvky.

Článok 1. (Str. 5—10): Ústrednú líniu tvorí hnev Achilleov miesto
líniu,... jako válečná korisť m. *ako vojenská*; Jako vichor... m. *ako vichor*;
Achilleus... vláčal ho m. *vláčil*; sloveso „vláčať“ v slovenčine nejestvuje.

Časť a): ktorým (súbojom) sa má válka skončiť m. *vojna*; odniesla
ho do jeho komnaty m. *izby*.

Článok 2. (Str. 10—13):... vrátili sa achajskí rekovia domov m
hrdinovia; práť bielizň m. *prať*,... prišiel práve v dobu, keď drží nápad-
níci najviac obťažovali jeho ženu m. *v čase*, ale v tejto vete lepšie je
v chvíli; nasledovalo dojemné shľadanie s Penelopou m. *stretnutie*; „shľa-
danie“ je podfa českého „shledání“.

Článok 3. (13—15): Poneváž Siegfried vystupoval m. *Pretože* alebo *keďže*; dal svoju sestru za ženu jednému zo svojích manov m. *jednému*; Kriemhilda v hádke *vyčefla* Brunhilde m. *vyčítala*; Dietrich z Bernu užasnul nad touto ukrutnosťou a v spravodlivom hneve ju ubil m. *zabil*; v slovenčine ubíť znamená niekoho dobre nabíť, až do krvi; okrem toho miesto „užasnul“ má byť *užasol*.

Článok 4. (16—23): Avšak Ganelon... zradne nahovorí Marsilovi, aby mier prijal na oko m. *zradne... naoko*, lebo *naoko* je príslovka; miesto „avšak“ lepšie *ale*.

Článok 5. (23—26): Sládkovičova báseň je rad obrazov z doby obleženia... hradu m. *oblížania*.

Článok 6. (26—30): odplul do Portugalska m. *odplavil sa*; ide k hrobu Petrarcovmu u Padovy m. *ku hrobu... pri Padove*; s velebnými pamiatkami zapadlej slávy m. *pamätníkmi*.

Článok 7. (Str. 30—36): Tavana... sa stane ženou m. *stane*; sloveso *stať sa* patrí v prítomníku do vzoru *padnúť*, preto príponu nedíži; Onegin... síde sa na plese... s Tavanou m. *na bále*.

Článok 8. (Str. 36—41): duha mieru m. *dúha*; stavanja máje m. *stavanja májov*.

Článok 14. (Str. 74—79): K tomu prišli dažde a vichry m. *vichry*; Na prímluvu dobrého starca Rocha m. *Na prihováranie*.

Článok 15. (Str. 79—84): Je to jímavý príbeh českého inteligenta m. *dojímavý*.

Článok 16. (Str. 84—88): opisuje spisovateľ sytými farbami m. *sýtymi farbami*; s úzkosťou sledujeme život každého jedinca m. *jednotlivca*; Na jar stretne sa Hlavaj v horách s notárom, chce ho ubíť m. *zabiť*.

Článok 17. (Str. 88—94): ... vstúpil na dánsky trón m. *nastúpil*; Hamlet s nimi dohovoriť, že do svojej hry vložia časť... m. *dohovoril sa s nimi*; Ofelia... zošialela m. *zošalela*; Klaudius pojal úmysel m. *zaumienil si*; Hamlet... sa pokúsil poraziť v šermu Laerta m. *sa pokúsil... v šerme*.

Článok 18. (Str. 94—103): Dožije-li sa... m. *Āk sa dožije*; Rvaná zúfalou ľútosťou umiera m. *Rozorvaná*; Tajomné symbolické bytosti kupia sa okolo neho m. *shromažďujú sa*.

Článok 19. (Str. 103—105): Touž mierou m. *touže*, lepšie *tou istou*; Nekľud ovládol... srdcia úradníkov m. *Nepokoj*.

Článok 20. (Str. 106—110): Herodes, rozdráždený do šialenstva jednaním nevlastnej dcéry a hriechnou láskou k nej, rozkáže vojakom, aby ju ubili m. *konaním... zabíli*.

Článok 22. (Str. 121—126): toto kolektívne dráma m. *táto kolektívna dráma*; Helena, pohnutá zdánlivo truchlivým osudom robotov m. *zdanlivo*, „trúchlivý“ je slovo nové a mnohým nesrozumiteľné, preto lepšie je *smutný*; Busman chce vzbúrencov uspokojiť celou hotovosťou pokladne m. *pokladnice*; odvečné zákony života m. *večné* (alebo *odveké*).

O obsahovej stránke neprichodí nám písať na tomto mieste, zdôrazňujeme opäť dobré metodické poznámky učebnice. Škoda len, že v knihe sú aj také tlačové, pravopisné a syntaktické chyby, ktoré by nemali byť v učebnici pre učiteľské ústavy.

ROZLIČNOSTI.

Vliv a vplyv. — Istý náš čitateľ z Popradu veľmi sa pohoršuje nad tým, že v Slováku každý deň nachodí slová *vliv*, *vlívať*, hoci dobre po slovensky je vraj len *vplyv*, *vplývať*. V skutočnosti obidve slová patria do slovenského slovníka. — Bernolák nepoznal ani slovo *vliv* ani *vplyv*. Loošov slovník uvádza už obidva tvary. Sloveso *vlívať* je istotne neslovenské, českého pôvodu, ako to dokazuje už aj jeho hlásková forma. Veď po slovensky vravíme *vlívať* a nie *vlívať*. Práve tak české je i *vliv*. O slovách *vplyv*, *vplývať* tvrdí sa, že sú z ruštiny, ale podľa M. Kálalovho slovníka známe sú v Turci, v B. Bystrici. V spisovnej reči užívame *vliv* i *vplyv*, a to bez významového rozdielu. Pred prevratom častejšie bolo *vplyv*, *vplývať*, ale dnes, keď naša spisovná reč podlieha češtine, temer všade čítať len *vliv*, *vlívať*. Nemožno vedieť, aký bude vývin spisovnej reči a ktorý tvar zanikne. Rozhodne lepšie by bolo, keby sa ujalo *vplyv*, *vplývať*, *vplyvný*. Veď tento tvar hláskoslovne lepšie vyhovuje slovenčine.

Všemohúci. — Niektorí by chceli písať „všemožúci“, ale to by bolo zle. Isté, že slovo *všemohúci* zdá sa nám dnes bohemizmom, ale v skutočnosti ide o archaizmus. Veď podnes vravíme „*tekúca voda*“! Protí tvaru „všemožúci“ hovorí i podstatné meno *všemohúcnosť*. — Slová prastaré, keď sa raz vžily, neslobodno hláskoslovne poslovenčovať. To platí aj o slovách *všemohúci*, *vševvedúci* a pod.

Obchod s miešaným tovarom. — Pravidlá slk. pravopisu (str. 199) správne učia, že treba písať *obchod s niečím*, a jednako v nápisoch nad obchodmi len zriedka najst predložku *s*. V Čechách totiž omylom učili, že vo väzbe *obchod s niečím* nemá byť predložka *s*. Ale Naše keď už dávnejšie poukázala na to, že *s* je tu oprávnené, lebo hovorí sa *obchádzať s niečím* z domu do domu. I my poznáme väzbu *obchodiť s niečím*, preto píšme i hovorme len *obchod s miešaným tovarom*.

Výslovnosť slov páni, kapláni ap. — Čitateľka nám píše: „Životné mená mužského rodu v množnom nominatíve (*páni*, *kapláni*, *gymnazisti* ap.) počut vyslovovať tvrdo i mäkko. — Tak je to aj so zámenami *tí*, *tej*. — Čo je správne?“ Pri podstatných menách *páni*, *kapláni*, *gymnazisti* ap. správna je len mäkká výslovnosť. Tvrdá výslovnosť v týchto prípadoch je dialektická, pre spisovnú reč nevhodná.

Pravda, zámeno *tí* vyslovujeme tvrdo i v spisovnej reči, podobne ako množný nominatív muž. rodu prídavných mien, teda *pekni ľudia*, *statoční chlapci*, *veselí mládenci* ap.

Nemäkkíme v skloňovaní ani pred príponou *-ej*. Vyslovujeme tvrdo *tej*, *peknej*, *milej* a pod.

Stejnospemný-jednospemný. — Ing. L. B. v Košiciach. Správne užívate *jednospemný* miesto *stejnospemný*. Veď všetky složené slová na *stejno-* sú neslovenské. Ináč Vami užívaný technický termín *jednospemný prúd* s významovej stránky dobre vyhovuje slovenčine.

Jakmile. — Miesto *jakmile* píš *ako*, len čo, náhle.

Agent. — Koncom 19. storočia bolo u nás bežné slovo *jednatel* (jednatelstvo), ale časom vžilo sa medzinárodné *agent* (agentúra), proti ktorému nič nemožno namietaf. Vžitú cudzie slová netreba vytváraf z slovenského slovníka.

Pery a rfy. — Slovenské slová, ktoré sa hláskove nepodobajú českým, sú odsúdené na vyhynutie. Jedným z nich i slovo *pery*, hoci je dobré a vžitú do ľudovej reči. Dnes už čítame len *rfy* miesto slovenského *pery*. A to je chyba. Veď už Bernolák v Slovári (2840) upozornil na to, že slovo *rfy* je neslovenské a že miesto neho treba užívať slovo *pery* alebo *psyky*.

Ani v gramatickej terminológii nemali by sme písať *retnice* ale *pernice*. I v starších slovenských gramatikách (na pr. v Mrázovej Mluvnici) upotrebuje sa termín *perné hlásky* (teda nie *retnice!*).

Slovenský slovník počesťuje sa tak chytro, že onedlho, ak nebude náprava, neostane nám v spisovnej reči takmer nič z toho, čo pokladáme za svojskosť slovenského slovníka.

Hrot, trať. — Prevzali sme ich z češtiny, lebo sú potrebné pre technickú terminológiu.

Továreň je v chode. — Miesto českého *provoz* môžeme často upotrebiť naše *chod*.

Vodítko. — Slová na *-ítka* sú neslovenské a treba im vyhýbať. Miesto *vodítka* píšme *smernica*. Taký bol doterajší úzus, ktorý nemáme zbytočne meniť.

Nemám nič. — Zo živej reči poznáme frázy: *Nemám nič, nedám ti nič, neviem nič* ap. Nepíšeme teda: *Nemám ničoho* ap. Záporný genitív je často partitívneho charakteru, označujeme ním časť niečoho. Ale pri *nič* je partitívnosť nemožná, preto slovko *nič* nemení sa po zápornom slovese.

Vodči. — U nás často čítame *vodči list*, hoci od slova *vodič* (auta) máme prídavné meno *vodičský*, teda správne je len *vodičský list* (tento termín vžil sa i v našej administratíve). Iné je *vodcovský* (k podstatnému menu *vodca*). Môžeme celkom dobre povedať *vodcovský duch* (alebo *vedúci duch*).

Patrný, zdaliž, ješitnosť. — Miesto týchto českých slov máme dobré slovenské slová *zjavný, či, mátnomyseľnosť*.

Pokladať a považovať. — V ľudovej reči a donedávna i v spisovnej poznali sme len *pokladať niekoho za niečo*. Účinok novinárskej češtiny je taký silný, že tento pekný výraz pomaly zaniká i u tých spisovateľov, čo dbajú na správnosť jazykovú. V samej češtine *považovať niekoho za niečo* je nové, preto „Brusy“ v duchu živej reči odporúčaly *pokládať niekoho za niečo* (tak hovorili i starí Česi).

Zo slovenských spisovateľov a z ľudových textov mohli by sme uviesť kopu príkladov, že *pokladať niekoho za niečo* je bežné. Preto vyhybujme novotvaru *považovať* a píšme tak, ako káže dobrý úzus spisovný a ľudová reč.

Rozličné názvy zástavy. — Vo vojenskej a administratívnej terminológii českej poznajú *vlajku, prapor* a *korouhev*. V slovenčine označujeme ich jediným slovom *zástava*. Keďže i pre slovenskú terminológiu potrebujeme tri rozličné názvy, najlepšie by bolo vec riešiť takto: české *vlajka* možno prejať i do slovenčiny, miesto českého *prapor* píšme vždy *zástava* (je to slovo praslovanské, bolo i v starej češtine), za české *korouhev* mohlo by byť *koruhev* (v samej češtine je cudzieho pôvodu, ale *koruhev* poznajú Poliaci i Ukrajinci).

Opojný nápoj = opoj. — V Súpise slovenských rozprávok (sv. II, 473) v zápise Czambelovom z Vyš. Šliacha v Honte nachodíme slovo *opoj*: „Milá princka posjela frajcimerku *po opoj* do apatjeki... On ňevedel o tom nič, že sa opije.“ Z týchto príkladov je zrejme, že slovo *opoj* značí *opojný nápoj* (nie *jedl*).

Slovo *opoj* je dobre utvorené, patrí do skupiny slov *opiť, opojiť, opájať* (ako *nápoj, napiť, napojiť, nepájať*). V spisovnej reči hodno by bolo oživiť slovo *opoj*, najmä dobre by sa hodilo pre lekársku terminológiu miesto dvoch slov *opojný nápoj*.

Žandár-četník. — Niektorí čitatelia žiadajú nás, aby sme sa zastali slova *žandár* a aby sme slovo *četník* odsúdili, lebo je neslovenské. Urobili by sme to, keby sme nemali v spisovnej reči jasný rozdiel medzi týmito dvoma slovami. *Žandár* značí maďarského četníka zpred prevratu. Máme naň nemilé spomienky a neradi by sme československých četníkov porovnávali s maďarskými. Preto obidve slová (*četník* i *žandár*) majú miesto v našom slovníku. — Uznávame, že s hláskovej stránky slovo *četník* je neslovenské, ale vžilo sa natoľko, že ťažko by sa mohlo najšť vhodnejšie slovo.

O skratke Kč. — P. Fr. Vícha upozorňuje nás, že podľa zákonov musíme písať *Kč*, nie *Kčs*, lebo ináč mohli by sme byť trestaní pre priestupok. Okrem toho píše: „Skratka *Kč* je dôkazom našej dosť veľkej ľahostajnosti pri tvorení zákonov.“ V tom mu dávame za pravdu, ale jednako len tvrdíme, že všade máme písať *Kčs*, a to preto, aby už raz v Prahe uznali, že ide o československú korunu a nie o českú. Naisto nenajde sa u nás sudca, ktorý by niekoho posúdil pre chybu, ktorú urobili právnici a poslanci.

V obci Barč? — Dôst. p. Štefan Mnohef píše nám toto: „Novšie ujalo sa, azda je to nejaké úradné nariadenie, že k názvu dediny alebo mesta pridávajú slovo „obec“, čo veľmi cudzo zneje. V 36. čísle Slováka, na 5. stránke čítal som takúto vetu: Vzácny nález učinil major Jaroslav Teplý *v obci Barč* pri Košiciach. — Nikdy sme tak nepísali. Ako to krajšie zneje *v Barči pri Košiciach*.“

I tento zlozvyk dostal sa k nám z českých novín. Zpráva Slováka bola napochytre prepísaná do slovenčiny, preto je v nej *v obci Barč* miesto správneho *v Barči*, alebo: *v obci Barči*. Veď hovoríme: *v meste Žitne, Trenčine*, nie: *v meste Žitlína, Trenčín*. Ale v spomenutom príklade je slovo *obec* celkom zbytočné.

Samosebou sa rozumie. — Tento neslovenský výraz treba vykynožiť. Hovorme radšej: *To je jasná vec! To sa rozumie* (bez „samosebou“).

POZNÁMKY A ZPRÁVY

Z jazykovedeckého odboru Matice slovenskej. — Dňa 26. apríla t. r. zasadal jazykový odbor Matice slovenskej a pod predsedníctvom Jozefa Škultétyho rokovala najmä o veľkom slovníku jazyka slovenského, o revízii Pravidiel slovenského pravopisu a o skúmaní slovenských nárečí.

Podľa rozhodnutia odboru slovník jazyka slovenského má obsahovať všetky slová a väzby spisovnej reči slovenskej od čias štúrovských, slovníkový a frazeologický materiál zo slovenských nárečí, z bernolákovskej literatúry bude treba excerptovať predovšetkým Hollého, Fándliho a niekoľko iných spisov. Podľa možnosti budú sa excerptovať i knižne vydané publikácie z doby predberňolákovskej, najmä také, čo obsahujú cenné doklady pre poznanie strednej slovenčiny. Jazykovedecký odbor predložil výboru Matice slovenskej žiadosť o zaistenie dotácie pre slovník jazyka slovenského. Valné zhromaždenie si to osvojilo a rozhodlo dať roku 1933 a r. 1934 dovedna 80.000 Kčs na honorovanie spolupracovníkov pri slovníku.

Pravopisná komisia, poverená revíziou Pravidiel slovenského pravopisu, opravila slovník po literu L a časť úvodu. Jazykový odbor odobril hlavné zásady, ktorých sa pridržiava komisia, t. j. nemeniť etymologický systém nášho pravopisu, opraviť Pravidlá a ich slovníkovú časť v duchu doterajšieho dobrého úzu, zjednodušiť písanie cudzích slov a opraviť zrejme chyby rečové.

Odbor po dlhšej debatae usniesol sa na tom, že slovenské nárečia treba skúmať na miestach, lebo metoda dotazníková nepostačuje. Pri skúmaní nárečí nemá sa zabudnúť na slovenský východ a treba určiť presnú hranicu medzi východnou slovenčinou a podkarpatoruskými nárečiami.

Okrem toho vo veci revízie Pravidiel slovenského pravopisu rozhodol odbor pokračovať fakto: komisia reviduje Pravidlá do konca júna tohoto roku, elaborát predloží historickému, literárnemu a pedagogickému odboru Matice slovenskej, všetkým členom jazykového odboru, aby opravili prípadné nesprávnosti a doplnili slovníkovú časť. Potom predloží jazykovedecký odbor opravené Pravidlá výboru Matice slovenskej a s jeho súhlasom ministerstvu školstva.

Za predsedu vyvolený bol univ. prof. dr. Jozef Škultéty, za podpredsedu prof. dr. Ján Mihál, za referenta dr. Henrich Bartek. Okrem nich na zasadnutí boli prítomní títo členovia odboru: P. P. Zgúth, šk. inšp., senior Ludevít Senšel, prof. Michal Knap, dr. Kamil Suchý, A. Bank, prof. Bruno Ripka a prof. Belo Letz.

Súpis slovenskej literatúry pre mládež. — R. 1929. poveril pedagogický odbor Matice slovenskej Jána Štefánika, vtedy učiteľa na mešt. škole v Turčianskom Sv. Marfíne, aby zostavil súpis literatúry pre deti a mládež. Po tri roky autor svedomite sbieral materiál, prečítal celú našu pôvodnú i preloženú literatúru pre mládež a teraz dielo vyšlo v agilnom učiteľskom nakladateľstve Unás. Obsahove vhodné rozdelenie diela, charakteristické obsahy a ocenenie kníh neprichádzám na tomto mieste zhodnocovať, urobili to už iní. Chceme len upozorniť, že Štefánikov Súpis poslúži dobre aj našej spisovnej reči, lebo pri knihách oceňuje aj ich jazykovú stránku, odsudzuje zle písané knihy, pravopisne i rečovo nesprávne, upozorňuje na knihy v dobrej slovenčine písané. V tejto veci Štefánikove dielo príde vhod najmä učiteľom a obecným knihovníkom, ktorým bude

dobrym poradcom. Je teraz len na nich, aby nekupovali do obecnych kniznic take knihy pre mladez, co Súpis odsudzuje, aby neodporúčali žiakom diela, ktoré sú s rečovej stránky chybné. Autor posudzuje diela objektívne, možno sa naň spoľahnúť a spisovnej slovenčine by sa len pomohlo, keby upozornenia Súpisu všade rešpektovali.

Kniha stojí 10.50 Kčs, dostať ju v každom knihkupectve alebo priamo v nakladateľstve Unás, Bratislava, Štefánikova číslo 14.

Aj toto je slovenčina. — Uznávame, že v denných časopisoch majú ťažkosti so správnou slovenčinou, ale veľa chýb môže opraviť nielen redaktor, ale aj korektor a sadzač. U nás sú aj také časopisy, čo vedome kazia spisovnú slovenčinu. A tu na prvé miesto treba klásť Slovenský denník, v ktorom sa stretávame s takýmito slovami, na pr. v štvrtkovom čísle zo dňa 16. marca t. r. na prvej stránke, v prvom stĺpci: ...sostavil interpeláciu, *ježž* imperfinitný tón zasluhuje... Ved tu má byť *ktorej!* Zámenný tvar *ježž* je slovenčine neznámy, najdeš ho v Pravidlách slovenského pravopisu. Pravda, redakcia Slov. denníka musí písať úmyselne po československy. V tom samom článku sú i tieto väzby: *po dobu války*, hoci Slovákovie: *za vojny*; alebo: *akožto úradník miesto ako úradník*. Ba i *ostúdzat* miesto správneho *hanobit*.

Upozorňujeme našich čitateľov na tieto chyby najmä preto, že by sami mohli napísať redakcii, aby prestala s vedomým kazením slovenčiny. Možno odpustiť rečové chyby takým, čo sa ešte nestihli naučiť po slovensky, ale nemožno ich prezrieť a neodsúdiť v časopise, ktorý má už šestnásťročnú tradíciu.

Slovenčina a Slovenské národné divadlo. — Už roky bojuje slovenská verejnosť za poslovenčenie Slovenského národného divadla v Bratislave. Česká verejnosť nevenuje

tejto veci svoju pozornosť, ale jednako ozývajú sa už aj v Čechách hlasy, ktoré uznávajú našu spravodlivú požiadavku, aby Slovenské národné divadlo bolo naozaj slovenské. Tak v českom časopise Ochoťnické divadlo (roč. VI, č. 4) čítame okrem iných poznámok o SND. aj toto: „Z Bratislavy sa preniesl na celé Slovensko boj o poslovenčenie Slovenského nár. divadla. Zní to skoro nemožné, že je natno o něco takového bojovat... Stav je takový, že se hraje česky opera, česky opereta, česky se hraje polovička činoherních představení a teprve jen zbývající část činoherních představení je slovenská. To je přece trochu málo a právem žádají Slováci, aby jejich národní divadlo bylo uměleckým ústavem převážně, ne-li cele, slovenským.“

Čítujeme aspoň toto, aby čítatelia vedeli, že už aj v Čechách začínajú správne posudzovať práva slovenčiny.

Žalostný zjav. — Dr. Ján Mihál v tomto čísle Slovenskej reči zaberá sa strašnou slovenčinou mladého živoja, časopisu pre mládež, ktorý vydáva Štátne nakladateľstvo. Naozaj musíme sa čudovať, že hlavným redaktorom je Alojz Illek, školský inšpektor a Anton Kudja Riavin, učiteľ. Ved páni redaktori nevedia ani, aký je správny lokál podstatných mien vzoru *dub*. Nuž od školského inšpektora a učiteľa možno vari požadovať, aby nerobili také chyby, za ktoré by sa musel hanbiť žiačik v elementárke. Či u nás naozaj úmyselne kazia spisovnú reč?

Len nesvedomitý učiteľ bude rozširovať fľačivá, ktorých čítanie odvádza žiačkov od správnej spisovnej reči. — Ináč u nás mali by už prestať pomery, ktoré dovoľujú redigovať detský časopis takým ľudom, čo nevedia ani poriadne skloňovať!

Neboli by sme spomenuli tento žalostný prípad, keby išlo len o náhodné chyby, ale v Mladom živote je ich na stá. H. B.

Zodpovedný redaktor a vydavateľ: A. Prídavok.

Tlačila Nová knihtačiareň v Turčianskom Sv. Martine, Kuzmányho ulica č. 2.